

Kanttorin arki ja pyhä

Kaija Huhtanen

MuT, MuM (kirkkomusiikki), diplomipianisti

MIKÄ SINULLE ON

PYHÄÄÄ?

Mistä tiedät jonkin olevan pyhää?

Miten olet oppinut tunnistamaan pyhän?

**Mikä siitä tekee pyhän
- sinulle?**

Lähtökohtia 1.

Kanttoreiden työ = **ARKI**

- tapahtuu tiloissa, jotka on vihitty (erotettu) tiettyyn käyttöön
- paikoissa, jonne seurakuntalaiset tulevat *kohtaamaan pyhää*

Mikä kanttorille on pyhää?

- kirkolliset toimitukset, jumalanpalvelukset?
- pyhät tilat, rakennukset?
- pyhät tekstit?
- sakramentit?

Musiikillinen pyhyys?

→ koulutuksen kautta *vihkiytymisen* musiikin ”pyhiin salaisuuksiin”

Mikä kytkös näillä on kanttorina kasvamiseen?

Lähtökohtia 2.

Kanttori työskentelee arjessaan kahdenlaisen pyhän äärellä:

- *Kirkon uskonnollinen* pyhä, ”sakraali”
 - *Musiikillinen* pyhä (mitä se on?)

Kanttori ”pyhän ammattilaisena”?

- Työympäristö on pyhä: rakennukset/tilat, tekstit, musiikki
- Arki - työtä samaisissa rakennuksissa, liturgisten tekstien ja kirkollisen musiikin parissa

1. Miten kanttorin arki eroaa kanttorin pyhästä?

2. Ymmärrys sekä kokemus pyhästä: muuttuuko työvuosien aikana?

➔ merkitys/vaikutus ammatilliseen kasvuun

3. Pyhän lähteillä säilyminen: työntekijänä kasvaminen, kypsyminen

VAI

pyhän arkistuminen: rutinoituminen, kyynistuminen?

Pyhäksi nimittäminen ilmaisee *suhteen siihen*, millä on *erityistä arvoa*.

Pyhyys perustuu symboliseen suhteeseen, joka voi olla *yksilöllinen* tai *yhteisöllinen*.

Uskonnoissa kokemus pyhästä on usein yhteisöllisyyttä voimistava kokemus.

(Aamenesta öylättiin)

Uskonnollinen kokemus/ William James, 1902

Kaikissa uskonnoissa tavattava pyhyiden ajatus käsittää seuraavat piirteet:

- Tunne avarammasta elämästä ja varmuus ideaalisen voiman olemassaolosta.
 - Tunne ihanteellisen voiman lempeästä vaikutuksesta elämään.
 - Ääretön haltioitunut vapauden tunne.
 - Tunnekeskuksen siirtyminen rakastavan ja sopusointuisen kiintymyksen suuntaan.
- piirteet esiin erityisesti uskonnollisen kokemuksen tai kääntymyksen kokeneilla

Pyhyiden läsnäolossa tämänpuoleisuus ja tuonpuoleisuus kohtaavat, ikään kuin leikkaavat toisiaan.

Jumalan todellisuus koskettaa tämänpuoleisuutta, maallista elämää.

Taivas koskettaa maata!

Roosa Tahkola, blogisti

Pyhän tutkiminen

Mystiikka / transsendenttinen tutkimustraditio, tuonpuoleinen

- William James: ”syvemmän merkityksen” kokeminen aina ekstaattisuuteen asti
- Rudolf Otto: sanoinkuvaamattomuus, transsendenttisuus, lumous, haltioituneisuus
- Owe Wikström: pyhyiden kokemus ei tyhjenny psykologiaan
- mystisen kokemuksen *auctoriteetti* liittyy johonkin oppiin tai filosofiaan

Yhteiskuntatieteet / erottamisaspekti

- Vanhasuomalainen ajatus: pyhä = ”erilleen asetettu”; lähestyminen ainoastaan *rituaalin* kautta
→ RAJA (Veikko Anttonen 1996)
- Semioottisuus (Julia Kristeva 1984) → pyhä, kuten musiikki, on poeettista: erottuvaa, epätasaisesti hahmotettavaa
- Mircea Eliade (2003 [1957]): ”hierofania” - pyhä, joka näyttäytyy ihmiselle maallisesta täysin poikkeavana, siitä erottuvana → hierofania ilmentää *toista todellisuutta*, vaikka se säilyy itsenään
- *Sekulaari* pyhä (Sanna Ollila 2013): arjesta poikkeava, arvokas, antaa merkitystä

Lisäksi

Hermeneuttisuus ->
tunnistamaan oppiminen

≈ vauva oppii tunnistamaan
äitinsä

→ pyhä **OPITAAN!**

MUSIIKKI ja PYHÄ

1. Musiikki voidaan ”sakralisoida”- kenellä on oikeus siihen?

2. Eri **genret**

- mielimusiikki vs. mitäänsanomaton ääni

- eri kulttuurien rajakohdat:

mikä *mielletään* ja *tunnistetaan pyhäksi* musiikiksi
erityisesti *kunkin kulttuurin sisällä*

→ ”oikea” musiikki *opitaan*

→ samoin ”**pyhä**” musiikki opitaan

-
- Musiikin äärellä on mahdollista kokea pyhyyttä, joka avaa oven mystiseen ulottuvuuteen ja joka näyttäytyy kaikesta muusta poikkeavana.
 - Musiikin sakraalisuudessa – tai puhuttelevuudessa – on kyse kuulijan ja soivan musiikin välisestä suhteesta, jota voi vain koettaa ymmärtää, ei mitata.
 - Musiikin sakraalisuus voidaan ajatella liittymisenä suhteeseen sellaisen kanssa, jolla on merkitystä.

Arki -

- Rutiini
 - Rytmi!?!
 - Toistuvuus
 - Suorittaminen
 - Mekaanisuus...?

Kuka haluaa olla arkinen?

Ammatillinen kasvu

Kaksi pääelementtiä

1. Taitojen, kompetenssin, osaamisen kasvu
2. Ammatillisen identiteetin rakentuminen

Pyhyyden funktio?

Ammatillinen osaaminen

kanttorin ydinosaaminen

→ jumalanpalvelus ja liturginen musiikki

SEKÄ

hengellisen työntekijän osaaminen

→ läsnä oleminen ja kyky kohdata

=

- musiikillinen osaaminen
- teologinen osaaminen
- pedagoginen osaaminen
- yhteisöllinen ja kehittämisosaaminen

=

- hengellisen työn osaaminen
- arvo-osaaminen
- työyhteisöosaaminen
- persoonallinen ja ammatillinen kasvu

Elinikäinen kasvu

Ammatillinen identiteetti

- muusikon identiteetti

ja

- kirkon työntekijän identiteetti

Millainen on
näiden välinen
tasapaino?

PYHÄ?

=

Ympäristötekijä
(?!)

Vaikutus

- ammatilliseen kasvuun
- ammatilliseen identiteettiin

Tutkimus kanttoreista arjen ja pyhän äärellä

- Haastattelututkimus
- Mukana 10 kanttoria eri puolilta Suomea - näistä 9 toimii vakinaisina, yksi pitkäaikaisena sijaisena
- Iältään kanttorit 30 - 62 -vuotiaita

Tutkimuksessa haettiin vastauksia -

Arki

Mitä asioita työssä
pidetään arkisina?

Pyhä

Mitä asioita pidetään
pyhinä - työssä sekä
henkilökohtaisessa
elämässä?

Ammatillinen kasvu

Miten pyhän äärellä
työskentely liittyy
ammatilliseen kasvuun?

Tutkimusprosessi

- Aineiston keruu temaattisesti haastattelemalla
- Erilaisia kanttoreita 10 (+ pilotti); esiintyvät tutkimuksessa peitenimillä
- Lähestymistapa *elämäkerrallinen ja narratiivinen*
- Litteroitu haastattelupuhe tiivistettiin tapauskohtaisiksi *ydinnarratiiveiksi*
- *Sisällönanalyysi* keskeisten käsitteiden avulla
- Tulokset narratiivisen analyysin kautta simuloituina tarinoina

Haastattelu

TEEMAT

- a) Tuleminen kanttoriksi
- b) Toimintasi tällä hetkellä
- c) Pyhyys - arkisuus / pyhyyden muuttuminen

BONUS: Jos viikossasi olisi 8.päivä, miten silloin viettäisit pyhää? Mitä ko. päivä sisältäisi?

Puhetta pyhästä

- Pyhän tunteet
- Pyhän tuntemukset
- Pyhä hetki
- Pyhän lumoissa
- Kokemus pyhästä
- Oikeenlainen pyhä
- Sunnuntaipyhä [kotoa]
- Kanta pyhyyttä
- Olla pyhän äärellä
- Elämä on pyhää
- Minä olen pyhä
- Jokainen ihminen on pyhä
- Arki on pyhää

Pyhä on traditio

Pyhää on -

[...] jumalapalvelukset ja toimitukset - sitten joskus jotkut konsertit - - - arkisella puolella on konserttien järjestely, mut täällä Pyhän puolella on se konsertti (kuulijanakin). Ku siin on se musiikki. (Laura)

Musiikki on mulle - - - no ei nyt Jumalan ääni, mut se edustaa [...] mulle sitä pyhää maailmaa. (Laura)

[koulutuksessa] oli tämä retriittijakso! Ni kui hyvä olo mul oli sen jälkeen. Ja niin kauan ku itse muistin tämän ... mä voin niin hyvin. Mä luin raamattuu joka päivä, mä ajattelin paljon enemmän, niinku olin lähempänä sitä pyhää silloin. (Kiira)

Pyhän puolella on toimitukset, selkeesti. Sellasii pyhii. (Kiira)

Pyhää on -

[...] tää on elävä seurakunta. Ja se on must semmosta luovuttamatonta pyhää, et mä toivon, et kukaan tulevakaan kirkkoherra ei tarvelis niillä palvelumuotoiluilla, ja strategisilla [...] hömpötyksillä. (Helena)

Pyhässä ympäristössä työskentely: ekana tulee mieleen sana ”nöyryys”. [...] ei muuta kuin nöyryys, etuoikeus, kiitollisuus. (Enni)

[...] yhteinen veisuu on pyhää - nimenomaan virren. (Helena)

Mulla aina ensimmäisenä tulee mieleen virsikirja (Helena)

Kanttorin pyhä

1. PYHÄN REUNALLA

[...]kaikki on asiallista ja toimivaa, mutta hyvin lämminhenkistä. Mutta se on musta silloin tärkeä, että on silloin siististi, ja asiallisesti. - reija -

2. LÄHTÖKOHTIA PYHÄLLE

kotoa ≈ vanhemmilta opittu (3 haastateltua); äiti srk:ssa töissä, suku vahvasti seurakunnassa, uskoontulo herätysliikkeen parissa teini-ikäisenä, nuorisokuoro, Taizé

3. PYHÄ - ERI ASIA KUIN ARKI

et vaikka miten menis ”yli” ja tekis muhun suuren vaikutuksen, ni se ei välttämättä ole mulle pyhää - sen täytyy olla Jumalan kanssa tekemisissä, aika ilmeisellä tavalla. On hienoja asioita ja on pyhiä asioita. Eri juttu! - ville -

4. PYHÄ ILMENEE -

Tekstinä - kirkkorakennus huokuu pyhyyttä - aina on se pyhä hetki ”nyt” - Jokainen ihminen on pyhä - Kohtaamiset on pyhiä - virret, veisuu on pyhää

Arki on pyhää.

- paavo -

5. KIRKON TYÖNTEKIJÄN OMA HENGELLINEN ELÄMÄ

meidät pitäis ihan lähettämällä lähettää jonnekin semmoseen seminaareihin tai retiriitteihin, jossa me pystyttäis latautumaan [...] - nelli -

6. MIKÄ PILAA PYHÄN?

Oma ego - viihteellistyminen - rutiini - kiire - häslääminen - liikaa töitä

7. JOTTA PYHÄ EI ARKISTUISI KANTTORIN ELÄMÄSSÄ

Jos tehdään liikaa töitä, silloin voi arkistua - on vaara mennä rutiininomaiseksi.

[...] liikaa kohtaamista - vaarallista! Meidän työntekijöiden pitää vaan muistaa pitää huolta itsestämme, ja työmäärä kohtuullisena! - nelli -

8. Pyhän muuttuminen

ei ole muuttunut - vs. on laajentunut

Kasvu työntekijänä

1. RAJAAMINEN: oppia sanomaan ”ei!”

2. YMMÄRRYS KANTTORIN TYÖSTÄ ON MUUTTUNUT

Olin ehkä enemmän laput silmillä nuorempana, halusin olla se suuri taiteilija, joka antaa sen panoksensa kirkon käyttöön. [...] on muuttunu: voin soittaa paljon ja voin soittaa hyvin ja mielenkiintoisesti, mut mä voin silti olla täysiverinen kirkon työntekijä; [tehdä] työtä muitten [...] työtoverina. Osana yhteisöä.

- ville -

Ennen oli toisin -

Perinteisesti maalaiskanttorit on löytäneet harrastuksia - kalastusta, metsästystä, käyttäneet aikansa tämmöseen, ja sit hoitaneet työvelvoitteensa. Kuka paremmin, kuka huonommin. - Ehkä tässä kohdin liittyn johonkin vanhaan.

- paavo -

REIJA

[...] monipuolisuus on se mikä mua viehättää tässä [työssä] - mut sit ku sitä onki tullu, semmoseenki kohtaan, mitä mä en osannu odottaa, ni se on aika jännä!

[...] No siis ”x-musiikkityyli” on nyt ihan *number one*.

[...] 2012 mä rupesin vähä herään.

[...] se oli jotenki ihan mahtavaa!

[...] innostuin siitä kyllä kauheesti [...]

[...] sitte tietysti käänteentekevä, kun - nää ihmiset täällä - kun vähän niinkun täällä järjestin jotain ”x-musiikkityylin” konserttia ja oli enemmänkin soittokavereita, ni suuri osahan näistä, aktiivisistahan, nii tykkää. Ihan kauheesti.

[...] Ja sen [uuden musiikkiityylin] voi antaa tänne, näille ihmisille!

]...] kommentoidaan, et ”tulkaa taas” - se saa niin paljon semmosta hyvää vastaanottoa.

[...] tää ”x-musiikkityyli” on kyllä nii kauheesti avartanu siinä, muusikkoutta.

Ammatillinen kasvu = prosessi

- tapahtuu vuorovaikutuksessa yksilön ja hänen toimintaympäristönsä välillä
- työskentely-ympäristö tukee ja vahvistaa sekä osaamista että identiteettiä (tai sitten ei...)

Millainen on työympäristösi? Mitä siellä painotetaan?

MILLAINEN TYÖSKENTELY-YMPÄRISTÖSI PYHÄ ON - SUHTEESSA OMAAN PYHÄÄSI?

- Merkitys:
- osaamisen kasvuun
 - identiteetin painottumiseen

Yhteenveto

- Kanttoreiden käsityksessä pyhästä ilmenee sekä **mysteeri**-tradition että **erottautumis**-tradition piirteitä - myös *sekulaarin* pyhän!
- Käsitys pyhästä on **oppimisen** tulosta (kotoa, koulutuksesta ≈ initiaatio)
- Pyhän säilyttäminen, vaaliminen
 - tukee kirkon ammatissa kasvamista
 - estää työssä kyynistymisen
 - edellyttää oikeutta/aikaa/tilaa hoitaa omaa hengellistä elämää
- Ammatillinen kasvu ***musiikillisesti*** ei edellytä pyhyiden elementtiä - jota kuitenkin ***kirkon työntekijän ammatillinen kasvu*** edellyttää

Kirkon työssä musiikin ammattilainen joutuu kasvokkain myös uskonnollisen pyhän kanssa, josta kumpuavat perustavanlaatuiset merkitykset ja jonka alkuperä on hengellinen.

Tähän pyhään hänellä on oltava suhde voidakseen toimia ammatissaan kirkon työssä.

Työskentely muusikkona kirkossa on elimellisellä tavalla jotain erilaista kuin esimerkiksi orkesterimuusikon tai musiikkipedagogin toiminta.

Mitä on kanttorin ammatillinen kasvu?

Kanttorin ammatillinen kasvu tapahtuu kiinteästi kytkeytyneenä pyhään kontekstiin, jossa oma osaaminen, niin musiikillinen kuin muunkinlainen, joutuu erilaiseen valotukseen.

Tämä kasvu tarkoittaa luonnollisesti taitojen ja kompetenssin kehittymistä: kirkon muusikko on tinkimätön ammattimuusikko, jolta edellytetään musiikillisen osaamisen kasvua.

Tämän lisäksi ammatillinen kasvu käsittää myös hengellisen elämän vaalimisen, olemisen suhteessa syvimpien merkitysten korkeimpaan lähteeseen, Jumalaan.

Tässä katsannossa kanttorin ammatillinen kasvu voikin paradoksaalisesti tarkoittaa eräänlaista kasvua pienemmäksi, jolloin taiteilijan ego taipuu työtoveruuteen toisten kanssa, palvelevaan asenteeseen. Tällöin musiikkityössä ei ole kyse vain oman taidon ja taiteen säteilystä, vaan toisten kanssa tehtävästä yhteisestä työstä, jossa taidot ja osaaminen täydentävät toisiaan.

Tässä työssä, pyhän äärellä, voidaan
myös yhdessä kokea jotain
samankaltaista, minkä Johann
Sebastian Bach tiivistä sävellystensä
päätteeksi sanoi *Soli Deo Gloria*

*Tutkimisella on aikansa -
ja polvilleen lankeamisella on aikansa.*

Wikström, 1999

KIRJALLISUUTTA:

Anttonen, Veikko. 1996
Durkheim, Emilé. 1980
Eliade, Mircea. 2003 [1957]
James, William. 1902
Kristeva, Julia. 1984
Mannermaa, Mika. 2016
Ollila, Sanna. 2013
Wikström, Owe. 1999

-